

**SLOBODNI I SOLIDARNI.
KRŠĆANI I ODGOVORNOST ZA EUROPU**
17. MEĐUNARODNI KONGRES *RENOVABIS*
Freising, 28. – 30. kolovoza 2013.

Dubravka PETROVIĆ ŠTEFANEC

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije
Ksaverska cesta 12a, 10 000 Zagreb
dubravka_petrovic@yahoo.com

Marko ZADRAVEC

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 001 Zagreb
mzadavec@theo.kbf.hr

S temom »Slobodni i solidarni. Kršćani i odgovornost za Europu« održan je u Freisingu od 28. do 30. kolovoza 2013. godine 17. međunarodni kongres *Renovabis*, koji je okupio više od 350 sudionika iz Istočne i Zapadne Europe. Uz brojne sudionike s različitih područja društvenoga, crkvenoga, kulturnoga i političkoga života kongresu su iz Hrvatske nazočili (nad)biskupi Ivan Devčić, Đuro Hranić i Antun Škvorčević, a iz susjedne Bosne i Hercegovine nazočan je bio biskup Pero Sudar. Budući da su pojmovi solidarnosti i slobode u europskim zemljama bivšega totalitarnog režima nakon pada Berlinskog zida postali od središnjeg značaja, organizator kongresa, *Renovabis*, za cilj je postavio zadaću promišljanja o dinamičnom i složenom odnosu tih dvaju pojmova. Uzajamnost solidarnosti kao jednog od načela socijalnog nauka Crkve i slobode kao jedne od temeljnih vrijednosti društvenog života je nedvojbeno. Naime, temeljne društvene vrijednosti ukazuju na poštivanje koje se vezuje uz određene aspekte moralnoga dobra što ih načela žele slijediti, nudeći se kao uporište za uređeno vođenje društvenoga života. Stoga vrijednosti zahtijevaju prakticiranje temeljnih načela društvenoga života. U trodnevnom programu

kongresa održano je pet glavnih predavanja, devet koreferata, osam radionica i okrugli stol.

Kongres je započeo prikazivanjem kratkoga filma o događajima koji su uslijedili nakon pada Berlinskog zida. Evocirajući povijesna zbivanja, film je dao svojevrsne uvodne impulse za rad. Prvoga dana kongresa održana su tri predavanja. Kardinal *Reinhard Marx*, nadbiskup Münchena i Freisinga, u svojem izlaganju pod naslovom »Odgovorna sloboda – perspektive za Europu«, koje je dalo usmjerenje cijelom kongresu, podsjetio je na sv. Augustina i njegove temeljne postavke o dostojanstvu čovjeka, odnosu Crkve i države te Crkve kao znaka kraljevstva Božjeg. U tom je kontekstu posadašnje situaciju u Europskoj uniji, koja prema njemu mora biti centar moći budućega europskog razvoja kroz određivanje i nametanje tempa cjelini. Polazeći od Roberta Schumana i njegova sna o Europi zajedništva, kardinal Marx je istaknuo mjesto koje kršćani u toj zajednici trebaju zauzimati. To nipošto ne smije biti tek jedna od sporednih uloga, već hrabro, pozitivno i odgovorno zauzimanje i izgrađivanje projekta Europa. Na pitanje o tome što Crkva želi u Europi i kakvom ju vidi u budućnosti, kardinal Marx dao je jednostavan i konkretan odgovor: Crkva ponajprije treba biti otvorena prema svijetu sa svim njegovim različitostima. Nužno je u tom svjetlu otvoriti iskrenu i održivu diskusiju te se prema potrebi nadići iznad problema i otvoriti novu vrijednosnu perspektivu. U govoru o slobodi kardinal Marx je naglasio da je put kojim se ide u slobodu pozitivan ukoliko on svoje utemeljenje ima u vrijednostima koje su sadržane u evanđelju. Čovjek pojedinac protagonist je slobode, a ona je pak jezgra dostojanstva svakoga čovjeka. Pritom je, pozivajući se na Novi zavjet, nedvosmisleno ukazao da se pod pojmom slobode misli na slobodu za sve, jer su svi pozvani slijediti evanđelje. Na kraju svojega izlaganja zaključio je da se Crkvi danas u Europi nameće zadaća osposobljavanja ljudi za odgovorno ophođenje sa slobodom kao i za izgradnju identiteta koji će se interesirati i za one stvarnosti koje se ne mogu kupiti novcem.

Dva predavanja koja su uslijedila usmjerila su poglede na specifičnosti dviju država: Poljske i nekadašnje Istočne Njemačke. Pod naslovom »Sloboda – želja i stvarnost nakon 25 godina« grofica *Róža Thun*, europarlamentarka oslikala je situaciju u Poljskoj naglasivši pritom da je Poljska danas slobodna zemlja u kojoj se živi drukčije u zadnjih dvadesetak godina. Istodobno se osvrnula i na EU za koju je rekla da ju karakterizira strah od promjena. Iz njezina kuta gledanja nužno je uspostaviti suradnju na cijelom prostoru Europe/EU, jer je napredak moguć jedino kada se ljudi iz različitih zemalja bez pritiska i u slobodi zajedno nađu i u takvim uvjetima djeluju. Gospodin *Markus Meckel*

iz Savezne zaklade za proučavanje diktatorskog režima u nekadašnjoj Istočnoj Njemačkoj (DDR-u) u predavanju naslovljenom »Pobjednička Revolucija iz 1989. – pregled« ukazao je na neke probleme u tom dijelu Njemačke, kao što su primjerice nepovjerenje i zaborav stvarnih aktera spomenute revolucije. Radni dio prvoga dana kongresa završio je okruglim stolom pod naslovom »Izmjena misli među naraštajima: 'Istočni blok' – poteškoće nakon 'promjene' – bilanca nakon 'pada Zida'« u kojem su sudjelovali dr. *Klára Csiszár* iz Austrije, prof. dr. *Myroslav Marynovych* iz Ukrajine, nadbiskup emeritus *Henryk Muszyński* iz Poljske i gospodin *Benjamin Wolf* iz Njemačke. Zanimljivo je bilo primijetiti kako se unatoč različitim polazištima, koja su ponajprije uvjetovana povijesno-političkim okolnostima, otvorila bogata diskusija koja je i time potvrdila svoju važnost u odnosu na razmišljanje o zajedničkoj budućnosti. Do izražaja su došle dvije činjenice: prva koja ukazuje da promjena društva kao cjeline nije popraćena unutarnjom promjenom pojedinaca i druga koja svjedoči o postojanju demokratskih struktura ali bez duha demokracije.

Drugi dan kongresa započeo je predavanjem prof. dr. *Jana Kusbera* iz Njemačke pod naslovom »Društveni i politički razvoj u Srednjoj i Istočnoj Europi nakon 'pada Zida'. Analiza«. On je ustvrdio da povijesno naslijeđe i dalje ima veliko značenje u zemljama Srednje i Istočne Europe te da nije pronađen odgovarajući politički model organiziranoga življenja. Ostvaren je pluralitet stranaka i parlamentarizam, no praksa odudara od zakona zemalja Zapadne Europe. Nipošto se ne može govoriti o tzv. pobjedi liberalne demokracije. Kusber je napomenuo da je bilo iluzorno očekivati kako se ništa neće promijeniti s padom komunizma (izuzetak je prostor bivše Jugoslavije), ali da su nacija i nacionalizam još uvijek realna prijetnja, jer su imperijalističke težnje nanovo pronašle put do ljudskog uma. Situaciju u Češkoj prikazao je uvaženi prof. dr. *Jan Sokol*. On je istaknuo da promjena nastala s 'padom Zida' nije bila očekivana te da je s nepopularnim reformama trebalo brzo djelovati. Ukazao je na škakljiv položaj Crkve u sekulariziranom društvu, na izazov u komunikaciji o duhovnom s mladima koji su sekularizirani, na problem korupcije i vlasti te na problematiku pojma solidarnost u odnosu na evanđelje i pojam obraćenja. Njegovi završni impulsi odnose se na društvo koje je dužno težiti za metanojom, nadom i ljubavi prema bližnjemu. Prof. dr. *Radu Preda* iz Rumunjske opisao je vrlo slikovito situaciju u toj zemlji u zadnjih dvadesetak godina. Polazeći u svojem izlaganju od pravne i socijalne države te od odnosa Crkve i države, Preda je naglasio da komunizam još nije do kraja pao. Tezu je potvrdio činjenicom da je politička moć i dalje u kontinuitetu. U kontekstu govora o korupciji istaknuto je da je problem pravne države problem Europe. Od osta-

lih problema nabrojani su problemi koji proizlaze iz socijalnoga konglomerata, problem migracija te izostanak crkvene reakcije na aktualne probleme u društvu. Preda se zalaže za jače političko obrazovanje građana, više kulture odgovornosti u solidarnosti te buđenje Crkve.

U poslijepodnevnom dijelu drugoga dana održane su radionice u kojima su obrađene sljedeće teme: Razvoj i značenje Alumni-mreže; »Čišćenje pamćenja«. Prema nužnosti iskrenog ophođenja s prošlošću; Međureligijski i međuetnički dijalog za solidarnost i mir u Bosni i Hercegovini – za duhovnost jedne transformirane demokracije u Jugoistočnoj Europi; Briga za bolesne u kući u Istočnoj Europi; Pamćenje/Sjećanje – sloboda – odgovornost. Stav pravoslavnih Crkava s društvenim promjenama nakon 'pada Zida'; Novi mučenici u Ruskoj pravoslavnoj Crkvi: njihov doprinos ekumenizmu; Mladi u Srednjoj i Istočnoj Europi: njihova situacija četvrt stoljeća nakon 'pada Zida' te Sloboda i solidarnost. Pitanja za EU iz kršćanske perspektive.

Trećeg dana kongresa održana su četiri predavanja. Predsjednik Njemačke paneuropske unije i europarlamentarac gospodin *Bernd Posselt* u svojem izlaganju s naslovom »Pravednost i sloboda kao temelji novoga europskog društvenog Ugovora« naglasio je da je za kulturu novoga Europskog ustava od velikog značaja inkorporacija pojedinih aktualnih pitanja svake države i regije. Kako bi se spomenuto moglo ostvariti, traži se veći politički angažman koji podrazumijeva političko obrazovanje svih. Naime, za demokraciju je potrebno obrazovanje i angažman; nije dovoljno samo izaći na izbore i glasovati. No, obrazovanje u cjelini, dakle ne samo obrazovanje za politiku, treba uravnotežiti u smislu broja obrazovanih i sektora obrazovanja. Posselt je ukazao da je uz karitas obrazovanje jedna od najvažnijih zadaća koju Crkva danas ima te da bi različite naglaske kršćanske socijalne etike trebalo dovesti u ravnotežu u društvu. Gospodin *Stefan Lunte* iz COMECE-a dao je kratki prikaz aktualnih tema iz francuskoga društveno-političkog života (diskusija o različitim vrstama sloboda, o homoseksualnim brakovima, o pravednosti među regijama, među naraštajima) s naglaskom na socijalnoj pravednosti. On je mišljenja da se istinska europska opcija nalazi u kršćanskoj perspektivi utemeljenoj na koinoniji, diakoniji i martiriji. Predstavnica *Iustitia et pax* iz Litve, s. *Daiva Kristina Kuzmickaite*, polazeći od načela socijalne etike, ljudskog dostojanstva i solidarnosti, ukazala je na problem nerazumijevanja pojma supsidijarnosti u Litvi, na strukturalnu osposobljenost karitasa za socijalno djelovanje ali i nemogućnost za to isto djelovanje zbog opstrukcije države. Predsjednik ukrajinskog *Caritasa*, gospodin *Andrij Waskowycz* progovorio je o nužnosti otvaranja diskusije o vrednotama zbog budućeg koncipiranja i formiranja države te je

istaknuo vrlo izraženu socijalnu i moralnu podijeljenost društva. Waskowycz drži da je važno započeti dijalog o stvaranju i jačanju civilnog društva, da je nužno mijenjati koruptivni mentalitet i od Europske unije dobiti jasan signal dobrodošlice.

U zaključku je *Stefan Dartmann*, ravnatelj *Renovabis*, rekao da je 17. međunarodni kongres *Renovabis* nedvosmisleno pokazao da je materijalna pomoć *Renovabis* i dalje nužna, ali da solidarnost ne smije biti »živa« samo na granicama EU/Europe. Kršćani imaju pravo i obvezu biti u Europi i to ne samo kao kritička, moralna instancija nego kao nositelji i oblikovatelji Europe. Pritom se sve veći angažman i participacija na svim područjima društvenoga i političkoga života očekuje od laika za što se oni ponajprije moraju osposobiti. Dartmann je najavio i 18. međunarodni kongres *Renovabis* koji će se održati od 3. do 5. rujna 2014. godine. Tema o kojoj će se promišljati i razmjenjivati iskustva bit će koncipirana u odnosu na Crkvu, medije i javnost.